

פסוקים: ארבעים

11

74

2 - כ"ט

במדבר, בלק כב, 26-29

28. These three times He hinted to him: 28 זֶה שָׁלַשׁ רְגָלִים. רָמַז לוֹ: -

with a staff. בַּמַּקֵּל:

You seek to destroy a nation that celebrates three festivals (רגלים) during the year (Tanhuma). אַתָּה מְבַקֵּשׁ לְעַקֹּר אֲמָהּ הַחֹגֵגַת שָׁלַשׁ רְגָלִים בְּשָׁנָה (תַּנְחֻמָּה):

28. And the Lord opened the mouth of the ass, and she said unto Balaam: What have I done unto thee, that thou hast smitten me these three times? 28 וַיִּפְתַּח יְהוָה אֶת־פִּי הָאֲתוֹן וַתֹּאמֶר לְבַלְעָם מָה־עָשִׂיתִי לָךְ כִּי הִכִּיתָנִי זֶה שָׁלַשׁ רְגָלִים:

משמאל בלק שם שלב 13

היפוך מדתו של בלעם, ע"כ הי' בלעם שונא ביחוד ל'ג' מועדים ורצה לעקרו מישראל כנ"ל:
 ובזה יש לפרש הענין ששלש פעמים ברך בלעם, כי הן לעומת שלש הרגלים, כי הוא רצה לעקרו מישראל, אבל הש"י הפך את הקללה לברכה, וע"כ שלש הברכות הן מעין ענין שלש הרגלים. כי הברכה הראשונה היא שהם עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב וגו' עד ותהי אחריתי כמוהו, שהוא מעין יו"ט של פסח שבו נבחרו ישראל לחלק הש"י, לעומת שישראל משכו ידיהם מע"ז ובחרו לעבוד את הש"י לבדו. הברכה השני' ה' אלקיו עמו ותרועת מלך בו ובתרגום ושכינת מלכיהו ב'נייהו, זהו יו"ט של שבועות מ"ת דכתיב וירד ה' על הר סיני, ומתנבא על לעתיד כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל ופרש"י עוד עתיד להיות עת כעת הזאת אשר תגלה חיבתו לע"ן כל שהן יושבין לפניו ולומדים תורה מפיו וכו'. הברכה השלישית מה טובו אוהליך יעקב שרומזת למקדשות, זה יו"ט של סוכות דוגמת המקדש ובו נתקיים הביאני המלך הדריו כמבואר במדרשים, כנחלים נטיו וגו' עד וורעו במים רבים, שאו ישראל מתברכים במים, וירום מאגג מלכו יש בו רמז על מלחמת גוג ומגוג שכתבו הגאונים שקבלה בידם שתהי' בסוכות, וע"כ מפטירין בשבת חז"מ סוכות במלחמת גוג:
 ויש לומר עוד שהנבואה הרביעית שמדברת מלימות המשיח, זה הוא שמיני עצרת שרומז לימות המשיח וכנור שלעתידי של שמונה נימין כידוע בספרים, ואין להאריך עוד:

כי הכיתני זה שלש רגלים, ברש"י רמו לו אתה מבקש לעקור אומה החוגגת שלש רגלים בשנה, ובלקוטי התורה מהאר"י ז"ל שבלעם רצה לעקור מישראל את ג' הרגלים, ויש להתבונן מאי אולמא דשלש רגלים מיתר המצות שבתורה. ונראה דהנה אמרו ז"ל (אבות פרק ה') עין רעה ורוח גבוהה ונפש רחבה מתלמידיו של בלעם הרשע. ונראה דג' אלה הם קנאה תאוה וכבוד שמוציאין את האדם מן העולם, עין רעה היא קנאה, ורוח גבוהה היא כבוד, ונפש רחבה היא תאוה, ומביאים לידי ע"ז ג' ע שפ"ד, קנאה לידי שפ"ד, תאוה לידי ג"ע, כבוד לידי ע"ז, כי (סוטה ד') כל אדם שיש בו גסות הרוח כאילו עובד ע"ז, וידוע במהר"ל שג' האבות אברהם יצחק ויעקב תקנו את ג' החטאים האלה, ובזכותם ג' רגלים שנותנים כח ועוז לישראל לעמוד נגד ג' אלה. ויש לומר עוד שפסח שהוא ראשית הכנסת ישראל תחת מלכות שמים היפוך ע"ז, וכמאמר ז"ל משכו ידיכם מע"ז וקחו לכם צאן של מצוה, באה בו המצוה לאכול לחם עוני רומז לרוח נמוכה, היפוך מדת בלעם שהיתה לו רוח גבוהה. שבועות הוא לעומת התאוה, כמאמר הרמב"ם ז"ל (סוף הל' איס"ב) שאין מחשבת עריות מתגברת אלא בלב פנוי מן החכמה, וגדולה מכל זאת אמרו יפנה עצמו ומחשבתו לדברי תורה, והכנה למתן תורה היתה פרישה, ואין התורה מתקיימת אלא במי שדעתו שפלה עליו. סוכות לעומת עין רעה וקנאה, חג הסוכות היא היפוך מזה שהוא בטחון בהש"י היפוך הקנאה על זולתו אלא טובת עין, וע"כ באה בו מצות הלולב יעשו כולם אגודה אחת ויבואו אלו ויכפרו על אלו. הרי כי ג' מועדים אלו משפיעים בישראל

A. Goldshteyn

Lo, it is a people (that) shall dwell alone,	הוֹרְעֵם לְבָרֵךְ יִשְׁבֹּן	9. For from the top of (the) rocks I see him,	9 בְּיַמְרֵאשׁ צְרִים אַרְאֵנִי
And among the na- tions shall not reckon itself.	וּבְגוֹיִם לֹא יִתְחַשְׁבּוּ:	And from the hills I behold him:	וּמִנְבָּעוֹת אֲשׁוּרָנִי

(1)

וכל מימריה מתקיים: כ. קא ברכן קבילית אברכניה לישראל, ולא אתיב ברכתי מגיה: כא. אסתפלית ולית פלחי גלולין בך בית יעקב, ואף לא עבדי ליאות שקר בישראל, מימרא דזי אלקהוין בסעדהוין, ושכינת מלכהוין פיגיהוין: כב. אל דאפיקוין

כא ולא יקימנה: הנה ברכך לקחתי וברוך ולא אשיבנה: לא הִבֵּית אֶתְּךָ בְּיַעֲקֹב
כב ולא ראה עמל בישראל יהנה אלהיו עמו ותרועת מלך בו: אל מוציאם

(2)

פ 120

3)

ראו

(כא) לא הביט און, לפי דעתי, כי מזאת המלה למד בלק לשלוח נשי מואב במחנה ישראל. והטעם, כי אין ה' כבן אדם שיתנחם, כי לא ראה און בישראל. והנה אם יהיה בהם און, לא יקום דבר ה', כי כל דבריו הם על תנאי

4)

5. How goodly are thy tents, O Jacob,	5 מה-טבו אהליך יעקב
Thy dwellings, O Israel!	משכנותיך ישראל:

דָּבָר אַחֵר: "מה טבו אהליך"
Another explanation of "How goodly are thy tents:"
מה טבו אהל שילה ובית עולמים בישובן, רבית עולמים בישובן, שם קריבין בקוין קרבנות לכפר עליכם:
How goodly are the tent of Shiloh and the Temple when they are inhabited, for they offer in them sacrifices to make atonement for them.

7. Water shall flow from his branches,	7 יגל-מים מקליו	6. As valleys stretched out, As gardens by the riverside; As aloes planted of the Lord,	6 בְּנַחְלִים נְפוּי בְּנֹת עֲלֵי נְהָר בְּאֵהָלִים נִטְעַ יְהוָה
And his seed (shall be) in many waters,	וְזָרְעוֹ בְּמַיִם רַבִּים	As cedars beside the waters;	בְּאֲרוֹזִים עַל־מַיִם:
And his king shall be higher than Agag,	וְיָרֵם מֵאַגַּג מֶלְכּוֹ		

(3)

1)

עבירות, ומקדש שני על ידי שנאת חנם⁷³, ואפרש אותו ברמז, ותבין אותו. וזה כי מקדש ראשון היה להם בזכות ג' אבות הקדושים, אשר מדריגתם כודאי יותר עליונה מן ישראל⁷⁴. וידוע כי אברהם זכותו ומעלתו — פרישותו מן הערוה, שהרי אמרו עליו במסכת בבא בתרא (טו.)

עפרא לפומיה דאיוב, שאמר (ליון נב, 6) "ומה אתבונן על בתולה", כדאחרינא לא מסתכל, אבל כדידיה מסתכל. ואילו באברהם כתיב (נלש"ט י, 6) "הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את", שלא נסתכל בה⁷⁵. כל ימיו⁷⁵. יצחק זכותו ההרחקה מעבודה זרה, שהרי מסר נפשו

2)

להקרבה אל השם יתברך⁷⁶. יעקב נגד שפיכות דמים, ודבר זה ידוע גם כן, כי יעקב הוא החיים, שהרי יעקב אבינו לא מת (מעניט ה: 77). ועוד, כי הוא הפך עשו, שהיה אדמוני (נלש"ט כה, כט), והוא סימן אליו שיהיה שופך דמים (כס"י טז), ויעקב

הפכו מרוחק מזה⁷⁸. ועוד, כי יעקב לא ראה קרי מימיו (ינמוט טו.), ודבר זה נחשב קצת כאילו שופך דם, כי ראוי ואפשר היה שיהיה נברא ממנו אדם, ואף מזה היה יעקב מרחיק⁷⁹.

3)

709

מנחה לשבת • פרקי אבות • פרק ה

כג כל מי שיש בו שלשה דברים הללו, הוא מתלמידיו של אברהם אבינו, ושלשה דברים אחרים, הוא מתלמידיו של בלעם הרשע. עין טובה, ורוח נמוכה, ונפש שפלה, תלמידיו של אברהם אבינו. עין רעה, ורוח גבוהה ונפש רחבה, תלמידיו של בלעם הרשע. מה בין תלמידיו של אברהם אבינו לתלמידיו של בלעם הרשע. תלמידיו של אברהם אבינו אוכלין בעולם הזה ונוחלין העולם הבא. שנאמר: להנחיל אהבי יש ואצרותיהם אמלא: אבל תלמידיו של בלעם הרשע יורשין גיהנם ויורדין לבאר שחת, שנאמר: ואתה אלהים תורדם לבאר שחת, אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם, ואני אבטח בך:

במדבר, בלק

כד, 17-18

4)

(There) shall step forth a star out of Jacob, } דָרָך בּוֹכֵב מִיַּעֲקֹב }
And a sceptre shall rise out of Israel, } וְגַם שֵׁבֶט מִיִּשְׂרָאֵל }
And shall smite through the corners of Moab, } וַיַּחַץ פְּאַתֵי מוֹאָב }
And break down all the sons of Seth. } וַיַּרְגֵרְךָ כָּל-בְּנֵי-שֵׁת: }

RAMBAN ELUCIDATED

17. דָרָך בּוֹכֵב מִיַּעֲקֹב - A STAR SHALL STRIDE FROM JACOB AND A SCEPTER-BEARER SHALL RISE FROM ISRAEL, AND HE SHALL PIERCE THE EXTREMITIES OF MOAB AND UNDERMINE ALL THE CHILDREN OF SETH.

[To whom does this "star" allude, and why is he called by that appellation? Ramban explains:]

Since the Messiah will gather in the dispersed of Israel from the ends of the earth,⁸² - [Scripture] compares him to a star that strides in the firmament from the end of the heavens,

as it is stated regarding [the Messiah]: and behold, with the clouds of heaven, someone like a man came, etc. (Daniel 7:13).⁸³